

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*

MORAL ETHICS OF SCHOOL ADMINISTRATORS

IN BANGKOK METROPOLITAN

สุวิชัยชัย เดชศักดิ์ดาพร

Suwijchai Dechsakdaporn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

E-mail: suwijchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะ องค์ประกอบ ส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี คือ วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 536 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ชนิดมีโครงสร้างแบบสอบถามระดับคุณธรรมจริยธรรม สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม มี 4 คุณลักษณะ คือ 1) คุณลักษณะต่อตนเอง 2) ต่อสังคม 3) ต่อเพื่อนร่วมงาน และ 4) ต่อองค์การ 2. องค์ประกอบคุณลักษณะที่ 1) คุณธรรมจริยธรรมต่อตนเอง 12 ตัวแปร ด้านที่ 2) คุณธรรมจริยธรรมต่อสังคม 4 ตัวแปร ด้านที่ 3) คุณธรรมจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน 10 ตัวแปร ด้านที่ 4) คุณธรรมจริยธรรมต่อองค์การ 5 ตัวแปร เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์และความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 3. แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ดังนี้ 1) ด้านตนเอง กำหนดให้มีการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านสังคม ฝึกการมีส่วนร่วมในองค์การ 3) ด้านเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมให้ร่วมกันคิดร่วมพัฒนา 4) ด้านองค์การ ยึดหลักกัลยาณธรรมช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น

คำสำคัญ: คุณลักษณะ; คุณธรรมจริยธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

*Received July 14, 2021; Revised July 27, 2021; Accepted July 28, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study the moral elements of morality and to propose guidelines to promoting moral and ethical characteristics of educational institution administrators in Bangkok. The mixed research methodology was used in the study. The data were collected from 437 samples. by; 1) structured in-depth interviewing, 2) rating scale questionnaire, and 3) assessment form. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, confirmatory analysis, and content analysis.

The findings of the study were found that: 1. The composition of moral and ethical attributes were found that there were 4 aspects, 1) morality and ethics towards oneself 2) society 3) colleagues and 4) organizations. 2. The components of morality were found that 1) Morality and ethics towards oneself consist of 12 sub-components 2) Morality and ethics towards society consist of 4 sub-components, when analyzing the empirical data, it was found that every element had a relationship and consistency of the model with the empirical data. statistically significant 0.01. 3) Morality and ethics towards colleagues consist of 10 sub-components, 4) Morality and ethics the organization, consist of 10 sub-components. 3. Guidelines for promoting moral and ethical characteristics of educational institution administrators consist of: 1) Training moral and ethical characteristics. 2). Social, practice participation in the organization. 3) Colleagues, executives encourage members to think together to create a quality process. 4) As for the organization, helping and moral principles to help others.

Keywords: Characteristics; Moral Ethical; School Administrators

บทนำ

สถานศึกษาเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตนให้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการสร้างศรัทธา การยอมรับนับถือ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และคนในสังคม ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชายินดีปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถเกิดความสามัคคี รักใคร่ ปองดอง นอกจากต้องมีหลักในการทำงานแล้วยังต้องยึดหลักกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ (อนันตชัย พงศ์สุวรรณ, 2547)

สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จ ไม่ใช่แค่เพียงครู นักเรียน หรือวิธีการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น ผู้บริหารต้องยึดหลักศีลธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องมีความรอบรู้ความสามารถ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด วางตนตามกฎระเบียบครุสภาว่าด้วยคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร (วิริยา ชินวรรณ, 2546)

โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นโลกที่ไร้พรมแดน การสื่อสารความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างไร้ขีดจำกัด มนุษย์เกิดการเห็นแก่ตัวมากกว่าให้ความร่วมมือ ขาดการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่องเกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจตลอดถึงวัตถุสิ่งต่าง ๆ ส่งผลให้สังคมไทยมีปัญหาสลับซับซ้อนมากขึ้น ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง หน้าที่การงาน และสังคม เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในทุกวงการ ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของสังคมที่มาจากสาเหตุของการยึดวัตถุมากกว่าคุณความดี การแข่งขันเพื่อเอาชนะแทนการร่วมมือ การมองคนอื่นเป็นคู่แข่งมากกว่าเป็นพันธมิตร การศึกษาน่าจะให้ทางออกที่ดีต่อปัญหาดังกล่าว และผู้นำสถานศึกษาก็น่าจะเป็นความหวังของการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อ ครู นักเรียน และบุคคลอื่นในสังคม (สาโรช บัวศรี, 2553)

จากเหตุผล และสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการเสริมสร้างพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาวิเคราะห์เอกสารตำรา หลักแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จำนวน 16 คน เพื่อวิเคราะห์ลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อรับรองคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหาร นำผลข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สรุปและพัฒนาเพื่อสร้างเครื่องมือ เป็นข้อคำถามของแบบสอบถาม สำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และรองฝ่ายบริหารทั่วไป รองฝ่ายบริหารงานทั่วไป รองฝ่ายบริหารการศึกษา รองฝ่ายบริหารงบประมาณ และรองฝ่ายบุคคล สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 50 สำนักงานเขต จำนวน 437 สถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและรองฝ่ายทั่วไป รองฝ่ายบริหารงานทั่วไป รองฝ่ายบริหารการศึกษา รองฝ่ายบริหารงบประมาณ และรองฝ่ายบุคคล สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 536 ท่าน วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและรองผู้บริหารฝ่าย สังกัด กรุงเทพมหานคร ทำการส่งเก็บข้อมูล ด้วยวิธี 1) ด้วยตนเอง 2) ทางไปรษณีย์ และ 3) ทางอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) วิเคราะห์หาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Extraction of Initial factor analysis) เป็นรูปแบบเพื่อใช้ค้นหา

องค์ประกอบร่วมหรือปัจจัยร่วมที่จะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างองค์ประกอบทั้งหมด โดยที่องค์ประกอบร่วมที่ค้นหาโดยการวิเคราะห์ (Exploratory Factor Analysis)

ผลการวิจัย

1. พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม 4 ลักษณะ คือ คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารบริหารสถานศึกษา ต่อตนเอง ต่อการทำงาน ต่อองค์กร และต่อสังคม

2. พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเอง องค์ประกอบที่ 2 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อสังคม องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน และ องค์ประกอบที่ 4 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อองค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 12 ตัวแปร สุขภาพจิตดี มีความสุภาพอ่อนโยน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสุจริต ยุติธรรม ตรงต่อหน้าที่ตนเองและต่อผู้อื่น มีใจรักศรัทธามุ่งมั่นทุ่มเท มีความรับผิดชอบ เปิดใจกว้าง รับฟังเหตุผล เอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นแบบอย่างที่ดี สนับสนุนความก้าวหน้าของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.33-0.74 มีค่าไอแกม เท่ากับ 40.50 ค่าร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 67.49 องค์ประกอบที่ 2 ซึ่งบรรยายตัวแปร 4 ตัวแปร มีมนุษย์สัมพันธ์อันดี รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ และมีความขยันหมั่นเพียรกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.36-0.46 มีค่าไอแกม เท่ากับ 2.59 ค่าร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 4.31 องค์ประกอบที่ 3 ซึ่งบรรยายตัวแปร 10 ตัวแปรดังนี้ มีความซื่อสัตย์ อดทนอดกลั้น เสียสละประโยชน์ส่วนตน รักษาประโยชน์ส่วนรวม มีเวลาให้กับเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมกิจกรรม ส่งเสริมบุคลากรให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ทำจิตใจตนเองให้ผ่องใส ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมบุคลากรและผู้เรียน มีภาวะผู้นำ มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.32-0.64 มีค่าไอแกม เท่ากับ 1.55 ค่าร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 2.58 องค์ประกอบที่ 4 ซึ่งบรรยายตัวแปร 5 ตัวแปร มีความเมตตากรุณา เป็นที่ยอมรับของบุคลากร ครู ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เรียน สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามท้องถิ่น เป็นผู้นำทางวิชาการ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามภาวะการณ์เปลี่ยนแปลง มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.31-0.72 มีค่าไอแกม เท่ากับ 1.33 ค่าร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 2.21

3. แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม 4 ด้าน 1) **ด้านตนเอง** กำหนดนโยบายการส่งเสริมอย่างจริงจัง ในรูปของสโลแกน หรือ “สื่อสัญลักษณ์” จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ให้ความสำคัญด้านปัญญาที่รอบรู้ตามเหตุปัจจัยรอบรู้ใน “อิทธิบาทสี่” และแนะนำให้ความรู้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความปรารถนาดีคุณค่าหลักทางคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาในกระบวนการวางแผนด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นไปตามเกณฑ์การศึกษาแห่งชาติ 2) **ด้านสังคม** ต้องบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกับบุคคลทุกระดับในองค์กร “การครองตน” การรักษาระเบียบวินัย และสื่อสารสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานคุณธรรมจริยธรรม เพื่อจัดกิจกรรมที่ดีในองค์กร เช่น การจัดทำโครงการเชิงวัฒนธรรมร่วมกับทางศาสนา 3) **ด้านเพื่อนร่วมงาน** สร้างเสริมวิชาการคุณธรรมจริยธรรมที่มีคุณภาพด้วยการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรร่วมกันคิด “สังคหวัตถุธรรม” ร่วมกันสร้างกระบวนการคุณภาพตามหลักการของผลงานที่มีคุณภาพ และกำหนดคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมหลักเพื่อให้สมาชิกขององค์กรใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง และ 4) **ด้านองค์กร** สร้างเสริมพฤติกรรมปฏิบัติตามหลัก “กัลยาณธรรม” ช่วยช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้อื่นด้วยความเมตตา มีความสามารถติดต่อสื่อสารการมีส่วนร่วมของชุมชน เอาใจใส่ไม่ทอดธุระในคำพูดในการประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อต้องการความสำเร็จในการประพาสสิ่งนั้นๆ ปฏิบัติกิจที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมตามสมควรตามสถานการณ์โดยไม่หวังผลตอบแทน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการวิจัยคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำผลมาอภิปราย ดังนี้

1. คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม 4 ลักษณะ คือ คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารบริหารสถานศึกษาต่อตนเอง ต่อการทำงาน ต่อองค์กร และต่อสังคม อภิปรายได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคน และทุกวิชาชีพ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องนำพาองค์กรทางการศึกษาและต้องปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่างให้แก่บุคลากร ครู นักเรียน และเป็นผู้นำในสังคม หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตน และแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรม ทั้งในส่วนบุคคล และในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคม และวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ดังจะพบเห็นได้จากการเกิดวิกฤติศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนงใน

ปัจจุบัน ทั้งวงการวิชาชีพครู แพทย์ ตำรวจ ทหาร นักการเมืองการปกครองฯ คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ประกอบไปด้วยศีลธรรมที่เป็นทางการถูกต้องตามระบบกฎหมายของสังคม เป็นสิ่งที่เคยชิน และปฏิบัติกันมา โดยไม่ต้องเขียนเป็นบรรทัดฐานให้คนปฏิบัติในแต่ละวัน คนส่วนใหญ่ในสังคมจึงปฏิบัติตามค่านิยมและบรรทัดฐาน คุณธรรมจริยธรรมในสังคมที่เขาอยู่โดยอัตโนมัติ เพราะเขาจะมีสิ่งเหล่านี้ในตัวและปฏิบัติด้วยตัวเขาเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำพล สายสรีเวชกุล (2550) ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความกดดันทางจริยธรรม ความเชื่อทางศีลธรรม และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการธนาคารพาณิชย์ต่างชาติแห่งหนึ่ง” พบว่าองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม 3 ประการ คือ 1) คุณธรรมจริยธรรมด้านสังคม (Societal Ethics) 2) คุณธรรมจริยธรรมด้านวิชาชีพ (Professional Ethics) 3) คุณธรรมจริยธรรมบุคคล (Individual Ethics) และสอดคล้องกับแนวคิดของ แฟรงค์ เจ นาฟราน (Frank, 2006) ได้ให้แนวคิดในการตรวจสอบจริยธรรมไว้ 3 ประการ คือ 1) การตรวจสอบความร่วมมือ (The Compliance Audits) ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลที่เป็นไปตามมาตรฐานของกฎระเบียบ การบรรลุความพอใจทั้งบุคคล และองค์การ 2) การตรวจสอบวัฒนธรรม (The Cultural Audits) เป็นการแสดงความรู้สึกที่บุคลากรและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ที่มีต่อมาตรฐาน และพฤติกรรมขององค์การ 3) การตรวจสอบระบบ (The Systems Audits) เป็นการประเมินระดับที่หลักการกฎเกณฑ์ทางคุณธรรมจริยธรรม แนวปฏิบัติ กระบวนการที่ผสมผสานในระบบขององค์การ

2. องค์ประกอบคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเอง องค์ประกอบที่ 2 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อสังคม องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน และ องค์ประกอบที่ 4 ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อองค์การ อภิปรายได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมต่อตนเอง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรตั้งอยู่บนฐานของมียอมรับผลการกระทำและปรับปรุงแก้ไข สุขภาพจิตดีมีความสุขพออ่อนโยน เปิดเผยตนเองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความเป็นระเบียบวินัยอยู่ในเบญจศีลเบญจธรรมพัฒนาตนพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าทางวิชาการวิชาชีพตัดสินใจอย่างมีเหตุผลสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดของ วศิน อินทสระ (2541) กล่าวตาม หลักจริยศาสตร์ว่า คุณธรรมคือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายาม และความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน จนติดฝังอยู่ในจิตใจ ความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม 1) คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของปัจเจกชน สังคม และประเทศชาติอย่างยิ่ง การพัฒนาที่ขาดคุณธรรม

จริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรมจริยธรรม 2) การพัฒนาที่ไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเสียเป็นอันมากทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุ และอบายมุข 3) จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมการทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ผลถูกต้องตามกาลเทศะ 4) การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม และ 5) คุณธรรมจริยธรรมสอนให้เราเลิกละหลินกตชังคนจน ให้เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้าหากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโตโอหังอวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมีมานะลงให้มาก ๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความจริง สังคมที่เจริญมั่นคงต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องรับรองหรือเป็นแกนกลาง เหมือนถนนที่มั่นคงหรือตึกที่แข็งแรง

2) ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อสังคม อภิปรายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีมนุษยสัมพันธ์อันดีรักษาลผลประโยชน์ของส่วนรวมบริการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่อย่างพอเพียงพึ่งตนเองได้ให้ความรู้ความร่วมมือช่วยเหลือด้านวิชาการและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความขยันหมั่นเพียรกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง รู้คุณค่า คุณชาติ เคารพความเป็นระเบียบวินัย สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ติรภานันท์ (2545) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม ว่าการประเมินผลต้องอาศัยการติดตาม และประเมินจากความคิดเห็นของบุคคลหลายกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรม หรือการแสดงออกของผู้บริหารเอง การมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรมมีเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบต่องานที่การงาน อุทิศตนให้กับปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง การเป็นที่ยอมรับของบุคลากร

3) ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน อภิปรายได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานอดทนอดกลั้นเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมมีเวลาให้กับเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมกิจกรรมคำนึงถึงหลักหน้าที่สากลส่งเสริมบุคลากรให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ทำจิตใจตนเองให้ผ่องใสและมีส่วนร่วม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมต่อบุคลากรและผู้เรียน ร่วมมือในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพมีภาวะผู้นำ จัดการศึกษาแบบเน้นผู้เรียนให้เป็นสำคัญพัฒนาความรู้ของผู้เรียนอยู่เสมอ สอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุพานิช (2538) ได้นำเสนออยู่ในรูปของต้นไม้ ส่วนแรก คือ สุขภาพจิต ความเฉลียวฉลาด ประสพการณ์ทางสังคม ส่วนที่สอง คือ ทศนคติ ค่านิยม และคุณธรรม ทศนคติ ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต และควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่

สัมฤทธิ์ ส่วนที่สาม คือ พฤติกรรมของคนดี ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พฤติกรรมของคนดีและเก่ง พฤติกรรมรับผิดชอบ พฤติกรรมพัฒนา

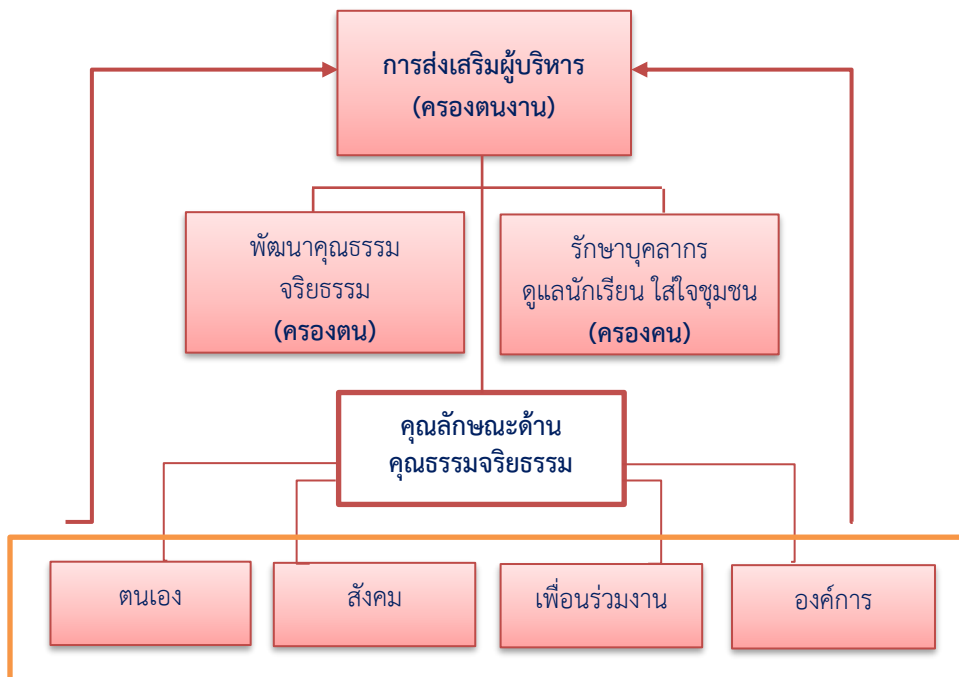
4) ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อองค์กร อภิปรายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาฯ ควรมีความเมตตา-กรุณา เป็นที่ยอมรับของบุคลากร ครู ผู้ได้บังคับบัญชาและผู้เรียน สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เสริมหลักสูตรตามท้องถิ่น เป็นผู้นำทางวิชาการ ส่งเสริมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามภาวะการเปลี่ยนแปลง สร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมให้กับการศึกษา จัดอบรม เรื่องคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา มีความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดี เช่น ปฏิบัติอยู่ในหลักศีล 5 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธนิษฐ์ชัย นาคะสุวรรณ (2543) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารในองค์กรต้องมีการปรับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์การไปสู่แนวคิดใหม่ โดยให้ความใส่ใจในตัวบุคลากรมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก และต้องเข้าใจในเรื่องจริยธรรมในองค์การ ซึ่งจะช่วยให้้องค์การสามารถดำเนินกิจการอยู่รอด และเจริญเติบโตต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกุล อนุรักษธนากร (2563) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารตามหลักหลักกัลยาณธรรม 7 ผู้บริหารมีความน่ารักเป็นกันเองมีกัลยาณมิตรกับทุกคน มีความน่าเคารพ เป็นผู้ที่น่ายกย่อง รู้จักพูดให้ได้ผล มีความอดทนต่อถ้อยคำ สามารถอธิบายเรื่องล้าลึกได้ และไม่แนะนำเรื่องเหลวไหล

3. แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม 4 ด้าน 1) ด้านตนเอง 2) ด้านสังคม 3) ด้านเพื่อนร่วมงาน และ 4) ด้านองค์กร อภิปรายได้ว่า ด้านตนเอง ผู้บริหารโรงเรียน ต้องการผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมอย่างจริงจัง ในรูปของสโลแกน หรือ “สื่อสัญลักษณ์” จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ให้ความสำคัญด้านปัญหาที่รอบรู้ตามเหตุปัจจัยรอบรู้ใน “อิทธิบาทสี่” และแนะนำให้ความรู้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความปรารถนาดีคุณค่าหลักทางคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาในกระบวนการวางแผนด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นไปตามเกณฑ์การศึกษาแห่งชาติ 2) ด้านสังคม ผู้บริหารโรงเรียน ต้องบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกับบุคคลทุกระดับในองค์กร “การครองตน” การรักษาระเบียบวินัย และสื่อสารสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานคุณธรรมจริยธรรม เพื่อจัดกิจกรรมที่ดีให้้องค์การ เช่น การจัดทำโครงการเชิงวัฒนธรรมร่วมกับทางศาสนา 3) ด้านเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารโรงเรียน ต้องสร้างเสริมวิชาการคุณธรรมจริยธรรมที่มีคุณภาพด้วยการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรร่วมกันคิด “สังคหัตถุธรรม” ร่วมกันสร้างกระบวนการคุณภาพตามหลักการของผลงานที่มีคุณภาพ และกำหนด

คุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมหลักเพื่อให้สมาชิกขององค์การใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง และ 4) ด้านองค์การ สร้างเสริมพฤติกรรมปฏิบัติตามหลัก “กัลยาณธรรม” ช่วยช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้อื่นด้วยความเมตตา มีความสามารถติดต่อสื่อสารการมีส่วนร่วมของชุมชน เอาใจใส่ไม่ทอดธุระในคำพูดในการประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อต้องการความสำเร็จในการประพาสสิ่งนั้นๆ ปฏิบัติกิจที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมตามสมควรตามสถานการณ์โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกุล อนุรักษธนากร (2563) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบริหาร มีการบริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป และผู้บริหารสถานศึกษาบริหารตามหลักหลักกัลยาณธรรม 7 ผู้บริหารมีความน่ารักเป็นกันเองมีกัลยาณมิตรกับทุกคน มีความน่าเคารพ เป็นผู้ที่น่ายกย่อง รู้จักพูดให้ได้ผล มีความอดทนต่อถ้อยคำ สามารถอธิบายเรื่องล้าลึกได้ และไม่แนะนำเรื่องเหลวไหล

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การส่งเสริมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง ต้องพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในการครองตน คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านสังคม เพื่อรักษาและสร้างการมีส่วนร่วมให้กับบุคลากร นักเรียน และชุมชน ด้านเพื่อนร่วมงาน มีความเข้าใจ ใส่ใจผู้ใต้บังคับบัญชา และด้านองค์กร มีความโปร่งใสในการทำงาน มุ่งประโยชน์ส่วนรวม ในการส่งเสริมให้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน บริหารตน เพื่อบริหารคน

ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยเรื่อง “คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ควรนำคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาผู้บริหารทั้ง 4 ด้าน เพราะพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

1. ด้านตนเอง สำนักงานการศึกษาควรกำหนดนโยบาย การอบรมผู้บริหารที่จะมาบริหารสถานศึกษาต่างๆ ในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ด้านสังคม สำนักงานการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายสอวัดคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา
3. ด้านเพื่อนร่วมงาน สำนักงานศึกษามีนโยบายคัดเลือกผู้บริหารดีเด่นด้านพฤติกรรมที่ดีงามของผู้บริหารสถานศึกษา
4. ด้านองค์กร สถานศึกษามีนโยบายการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามกระบวนการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ควรนำคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาผู้บริหารทั้ง 4 ด้าน เพราะพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

1. ด้านตนเอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่ออบรมผู้บริหารที่จะมาบริหารสถานศึกษาต่างๆ สถาบันจัดการอบรม หากร่วมมือสนับสนุนให้คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นกับผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ ย่อมส่งผลต่อบุคคล องค์กร เพื่อนร่วมงาน สังคม ประเทศชาติ ในด้านสังคมและเศรษฐกิจให้ดีขึ้น
2. ด้านสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ครู หรือผู้บริหารทางการศึกษานำผลการวิจัยไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาข้าราชการ บุคลากรทางการศึกษาเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ด้านเพื่อนร่วมงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ/หรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นำเอาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไปเป็นเกณฑ์ชี้วัดในการประเมินเพื่อคัดเลือกผู้บริหารดีเด่นในด้านต่างๆ เนื่องจากคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวครอบคลุมพฤติกรรมที่พึงงามของผู้บริหารสถานศึกษา

4. ด้านองค์กร สถานศึกษากำหนดนโยบายการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง ในรูปของสโลแกน หรือ “สื่อสัญลักษณ์” บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม กำหนดคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมหลักเพื่อให้สมาชิกขององค์กรใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง ช่วยช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้อื่นด้วยความเมตตา และปฏิบัติกิจที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคมตามสมควรตามสถานการณ์ โดยไม่หวังผลตอบแทน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับความสุจริตยุติธรรม ตรงต่อเวลาต่อหน้าที่การงาน พัฒนานตนเองให้ก้าวหน้าทางวิชาการ และวิชาชีพ

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการเป็นกัลยาณมิตร เคารพกฎกติกาทางสังคมประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

4. ควรศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาที่นักเรียนต้องการและบุคลากรสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2524). *คู่มือการศึกษาจริยธรรมระดับอุดมศึกษา* ตอน ที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ดวงเดือน พันธุสินวิน. (2538). *คู่มือ : การพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือนสำหรับคณะกรรมการจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- ธนัญชัย นาคะสุวรรณ. (2543). *จริยธรรมองค์กร: แนวคิดรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมองค์กรในแนวพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิซิเมนต์ไทย.
- วสิน อินทสระ. (2541). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ทองกวาว.
- วิริยา ชินวรรณโณ. (2546). *จริยธรรมในอาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

- สาโรช บัวศรี. (2544). *การศึกษา ปรัชญาการศึกษา ประชาธิปไตย และจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สิริกุล อนุรักษธนากร. (2563). รูปแบบการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร สังคมปริทรรศน์*, 9(2), 114-128.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2545). การประเมินผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมและการเป็นแบบอย่างที่ดี. *วารสารสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา*, 19(4).
- อนันตชัย พงศ์สุวรรณ. (2547). *การบริหารการศึกษาในคลื่นความเปลี่ยนแปลง*. บุรีรัมย์: โรงพิมพ์วินัย.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2542). *มุมมองนายอานันท์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักมติชน.
- อำพล สายสิริเวชกุล. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความกดดันทางจริยธรรม ความเชื่อทางศีลธรรม และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติแห่งหนึ่ง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Frank, J. N. (2021). *Ethics Audits : You Get What You Pay For*. Retrieved September 12, 2021, from <http://www.ethic.org/resources/articals-organizationalethics.Asp?aid=892>